

кримінально-правових норм, спрямованих на захист критичної інформаційної інфраструктури в умовах війни, а також побудови гнучкого механізму міжнародного співробітництва для швидкого збору та фіксації електронних доказів. Тільки за умови гармонійного поєднання передової світової практики та фундаментальних вітчизняних теоретичних напрацювань Україна зможе створити дієву та сучасну систему кримінально-правової протидії кіберзлочинності, що надійно захистить її національні інтереси у цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Конвенція про кіберзлочинність : Міжнародний документ Ради Європи від 23.11.2001 № ETS-185. Офіційний вісник України. 2006. № 11. Ст. 703. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Топчій В. В., Бодунова О. М. Проблемні питання забезпечення кібербезпеки в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 110–115. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/112.pdf>
4. Адаптація законодавства України до положень права Європейського Союзу : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Київ, 10 жовтня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. 480 с.
5. Мазепа С. Інформаційне правопорушення: до питання формалізації правової категорії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. Вип. 3. С. 72–77.
6. Другий додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність щодо посиленого співробітництва та розкриття електронних доказів : Міжнародний документ Ради Європи від 12 трав. 2022 р. № CETS-224. URL: <https://rm.coe.int/1680a68840>

Ноготков Артур Андрійович, курсант ВІКНУ імені Тараса Шевченка

Науковий керівник – **Мазур Вікторія Вікторівна**, доцент кафедри цивільного права Навчально-наукового інституту права КНУ імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук, доцент

ОБОРОННІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ІНСТРУМЕНТ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ ЄС І НАТО

В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України система оборонних закупівель набуває визначального значення для забезпечення обороноздатності держави, безперервного постачання озброєння, військової техніки, матеріальних засобів і послуг для сектору безпеки та оборони. Одночасно євроатлантичний курс України актуалізує необхідність правової адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу та НАТО, що охоплює, зокрема, сферу оборонних закупівель як одну з найбільш чутливих і стратегічно важливих.

Порівняльно-правовий аналіз законодавства держав-членів НАТО свідчить, що регулювання оборонних закупівель у більшості країн характеризується поєднанням загальних принципів публічних закупівель із спеціальними безпековими винятками. У державах НАТО існує спільна тенденція до забезпечення прозорості процедур закупівель, однак із збереженням можливості обмеження конкуренції у випадках, коли цього вимагають суттєві інтереси національної безпеки. Такі підходи випливають із положень європейського права, зокрема норм, що дозволяють державам-членам відступати від загальних правил внутрішнього ринку у сфері оборони [1, с. 1].

Європейська модель регулювання оборонних закупівель формувалася поступово. Початково держави-члени ЄС мали широкі можливості для виключення оборонної сфери з дії загальних правил внутрішнього ринку з мотивів національної безпеки. Згодом підхід змінився у бік часткової гармонізації та створення спеціального правового режиму, який поєднує вимоги конкуренції та прозорості з можливістю обмеження доступу до інформації, якщо це обумовлено суттєвими інтересами безпеки.

У європейському праві ключове значення має Директива ЄС щодо оборонних закупівель 2009 року, яка запровадила окремі правила здійснення закупівель у сфері оборони та безпеки,

закріпивши принципи прозорості та рівного доступу до процедур із одночасним урахуванням чутливості оборонної інформації [2]. Подальший розвиток правового регулювання ЄС характеризується переходом до спільних закупівель та індустріальної кооперації між державами-членами.

Зокрема, у 2023 році було запроваджено інструмент спільних оборонних закупівель, який передбачає здійснення спільних закупівель державами-членами та спрямований на посилення оборонної промисловості Європейського Союзу і підвищення ефективності забезпечення держав-членів озброєнням [1, с. 2]. Паралельно запроваджено механізм підтримки виробництва боєприпасів, який спрямований на збільшення виробничих потужностей оборонної промисловості та забезпечення потреб як держав ЄС, так і партнерів, включно з Україною [1, с. 2–3].

У державах-членах НАТО оборонні закупівлі є невід'ємною частиною оборонного планування і формування військових спроможностей. Вони здійснюються на основі довгострокового бюджетного планування, а також стратегічного визначення потреб збройних сил. У більшості країн Альянсу діють спеціалізовані закупівельні органи, централізовані системи постачання та посилений парламентський контроль. Саме парламентський контроль у сфері оборонних закупівель розглядається як ключовий елемент демократичного управління сектором безпеки, що забезпечує підзвітність виконавчої влади та зменшення ризиків зловживань [1, с. 4].

В Україні правове регулювання оборонних закупівель здійснюється на основі Закону України «Про оборонні закупівлі» та Закону України «Про публічні закупівлі», які формують двоєдину систему державних закупівель. Оборонні закупівлі при цьому становлять спеціальний правовий режим, що враховує особливості забезпечення національної безпеки та оборони [3].

Важливо зазначити, що у 2026 році Верховною Радою України було прийнято нову редакцію законодавства у сфері публічних закупівель, спрямовану на комплексне оновлення системи закупівель та її гармонізацію з правом Європейського Союзу. Водночас станом на момент аналізу цей закон ще не набрав чинності, оскільки очікує підписання Президентом України [4]. Прийняття цього акта є важливим кроком у напрямі євроінтеграції, оскільки він передбачає удосконалення процедур закупівель, підвищення їх прозорості та ефективності, а також наближення до європейських стандартів управління державними ресурсами.

Практика реформування оборонних закупівель в Україні свідчить про поступове наближення до стандартів НАТО, зокрема у частині впровадження рамкових угод, цифровізації процедур та посилення контролю за використанням бюджетних коштів. Водночас особливістю національної системи залишається необхідність забезпечення балансу між прозорістю закупівель і вимогами воєнного стану, що обумовлює застосування спеціальних процедур та обмеження доступу до чутливої інформації [5].

Отже, оборонні закупівлі в Україні функціонують у складному багаторівневому правовому середовищі, що поєднує національне законодавство, норми ЄС та практики НАТО. Їх реформування є невід'ємною складовою євроатлантичної інтеграції та спрямоване на забезпечення ефективного, прозорого та безпечного механізму постачання для потреб оборони. Подальший розвиток цієї сфери потребує системного вдосконалення правового регулювання, інституційної спроможності та міжнародної кооперації.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо оборонних закупівель у державах-членах НАТО. Дослідницька служба Верховної Ради України. 2024. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32953.pdf>
2. Директива 2009/81/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 лип. 2009 р. щодо координації процедур для укладання окремих договорів про роботи, здійснення постачання та надання послуг державними замовниками або організаціями-замовниками в сферах оборони і безпеки, та щодо внесення змін до Директив 2004/17/ЄС та 2004/18/ЄС. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2009.216.01.0076.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2009%3A216%3ATOC

3. Про оборонні закупівлі : Закон України від 17 лип. 2020 р. № 808-IX : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>

4. Про направлення на повторне друге читання проєкту Закону України про публічні закупівлі : постанова Верховної Ради України від 29 квіт. 2026 р. № 4866-IX : реєстр. № 11520/ПІ від 29.04.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69965>

5. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII : станом на 23 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

Однорал Дарія Леонідівна, здобувач вищої освіти НАВС

Науковий керівник – **Резнік Юлія Степанівна**, старший викладач кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації стало безпрецедентним викликом для національної безпеки та всієї правоохоронної системи України. В умовах воєнного стану особливої актуальності набуло питання кримінально-правової протидії колабораційній діяльності, оскільки співпраця громадян із окупаційними адміністраціями загрожує державному суверенітету та територіальній цілісності. Це змусило вітчизняного законодавця оперативно реагувати на нові виклики шляхом радикального вдосконалення кримінального законодавства та введення нових інститутів криміналізації.

Поняття колабораціонізму в історико-правовому контексті традиційно пов'язується зі свідомою, умисною співпрацею цивільного населення окупованих територій із державою-окупантом або її самопроголошеними органами влади на шкоду власній державі. У сучасних реаліях вітчизняного правового поля колабораційна діяльність перетворилася на небезпечну форму сприяння реалізації агресивної загарбницької політики Російської Федерації. Особливого поширення такі протиправні дії набули після тимчасової окупації окремих регіонів України, де окупаційні режими намагалися створити ілюзію легітимності через формування псевдоорганів влади, проведення так званих референдумів та примусову інтеграцію населення в правове й освітнє поле країни-агресора.

Фундаментальним етапом розвитку Особливої частини кримінального права України стало прийняття Закону України від 3 березня 2022 року № 2108-IX, яким Кримінальний кодекс України було доповнено багатовекторною статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» [1; 2]. Зазначена норма встановила диференційовану кримінальну відповідальність за широку палітру форм співпраці з ворогом, починаючи від публічного заперечення збройної агресії проти України чи закликів до підтримки рішень держави-агресора, і закінчуючи добровільним зайняттям посад в окупаційних органах влади, організацією масових політичних заходів на підтримку окупантів, передачею матеріальних ресурсів незаконним формуванням та іншими формами прямого чи опосередкованого сприяння ворожій стороні.

Відповідно до складної нормативної конструкції та диспозиції ст. 111-1 Кримінального кодексу України, кримінально караними визнаються як акти суто інформаційної, ідеологічної підтримки держави-агресора, так і безпосередня адміністративна чи силова участь у функціонуванні окупаційних структур. Законодавець здійснив детальну градацію кримінальної відповідальності залежно від характеру, спрямованості та ступеня суспільної небезпечності конкретного діяння. Частини 1–2 статті 111-1 КК України передбачають відносно м'які санкції за публічне заперечення агресії у формі кримінальних проступків, тоді як частини 5–7 цієї ж статті встановлюють суворе покарання за добровільне зайняття розпорядчих або правоохоронних посад у незаконних органах влади, участь в організації псевдовиборів, а також активну співпрацю з окупантами у вкрай чутливих сферах освіти та медіапростору [1].